СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 198. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 26. серпня 1931. VOL. XXXIX. No. 198. Jersey City, N. J., Wednesday, August 26, 1931. THREE CENTS.

20,000 ПРОТЕСТУЮЧИХ ПРОТИ БАНДИТИЗМУ

НЮ ЙОРК. — Медисон Сквер Гарден заповнився 20,000 Нюйорчанами, котрі прибули на протестаційне віче, скликане заходом часопису „Ди Ню Йорк Америкен", щоби забрати голос у справі зростаючого бандитизму Ню Йорку. Других 20,000 мусіли вертатися домів, бо не було для них місця.

Вічем проводив Бейнбридж Колбі, бувший секретар стейту. Говорили Колбі й ґенерал Ботлер, відомий зі своєї діяльности в Філаделфії, коли то він вів завзяту боротьбу з ґенґстерами і бутлеґерами.

Ботлер заявив, що поліція є такою, якою є її боси. І коли Ню Йорк терпить від ґенґстерської й бутлеґерської язви, то це, говорив Ботлер, тому, що публичні урядовці ошукують громадянство й є у спілці з ґенґстерами. Не може бути порядку в місті, говорив Ботлер, коли ним править банда моральних боягузів і гіпокритів. Одинокий ратунок добачує Ботлер у тім, щоби мешканці Ню Йорку вигнали теперішній „ґенґ" з офісів, а заступили його другим.

Інші бесідники скидали вину за бандитизм на прогибіцію, вважаючи її жерелом усього лиха.

Поліційний комішенер Мулруні боронив поліцію і заявив, що ґенґстери виповіли поліції війну і та війна тепер розіграється і буде безпощадна й кровава. Мулруні нарікав теж на прогибіцію як причину небувалого в історії зросту бандитизму.

Віче ухвалило резолюції, в яких напятнувано міську управу за недбальство в боротьбі з ґенґстерством. Уповновážено теж предсідника віча до покликання ріжних визначних громадян до Громадянського Комітету, котрий має складатися з 70 членів і подбати про те, щоби була переведена боротьба з бандитизмом.

ВБИТИХ ПОЛІСМЕНІВ ПОХОВАНО З ВЕЛИКИМИ ПОЧЕСТЯМИ.

НЮ ЙОРК. — Едварда Чорчіла і Волтера Веба, двох полісменів, котрі гнали за бандитами і підчас перестрілки зістали вбитими, поховано з найвищими почестями. Оставшим вдовам виплачено з міської каси відразу по $3,000, себто однорічну платню їх чоловіків.

УПАВ ЖЕРТВОЮ СВОЄЇ ПІМСТИ.

НЮ ЙОРК. — Поліція прийшла до переконання, що з виратуваних двох хлопців, котрих приставили минулої неділі бандити до стіни в складі дерева у Бруклині й розстріляли, один з них, себто Мурей Леонарді, був ватажком тих, що розстрілювали.

Леонарді зіставбпострілений тому, що дав заскоро знак до стріляння. Заки він віддалився від тих жертв, котрі приставив до стіни для розстрілу, кулі захопили і його й смертельно ранили. Тепер він опинився в руках поліції разом зі своїм товаришем, котрого розстрілював, а не добив.

ВИНАХІД ДЛЯ ДОБУВАННЯ МОРСЬКИХ СКАРБІВ.

НЮ ЙОРК. — „Ню Йорк Івнінг Джорнал" подає модель величезної машини зі сталі й скла, яку можна спускати на сотки стіп в морські глибини разом з нурцем, котрий може спокійно в середині цієї машини працювати цілими годинами.

Цей винахід є ділом Омеляна Кулика з Ню Йорку. Ним заінтересувалися деякі нюйорські Українці й хочуть братися до його сфінансовання.

Винахід надається для ріжних наукових дослідів, як теж до відшукання затонулих кораблів і тих міліонів, які пішли з кораблями на морське дно. Винахід, якщо покажеться практичним, може принести великі прислуги при ратуванню затонутих субмарин.

$25,000,000 ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ.

ОЛБАНІ. — Говернор Рузвелт поставить у леґіслятурі домагання призначення $25,000,000 на допомоги безробітним. Видаток цей мав би бути покритий податками на цигаретки і косметики.

БАНКИРІ ДОПОМОЖУТЬ АНГЛІЇ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорські банкирі повитали коаліційне британське правительство заявою, що мають до нього повне довіря та готові в кождій хвилі допомогти Англії фінансово.

ВИТАЮТЬ ЛЕТУНІВ З ІСТАНБУЛУ.

НЮ ЙОРК. — Місто справило велику овацію американським летунам Роселеви Бордманови і Джанови Поландо, котрі перелетіли літаком з Ню Йорку до Істанбулу, а тепер вернулися назад до Америки.

ХОЧЕ ЗАДЕРЖАТИ ПРОГИБІЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Ернст Джеймс, пастор, прибувший до Ню Йорку з Лондону, радить Американцям дальше придержуватися прогибіції й не йти слідом за Англією, яка видає в однім році більше на напитки ніж на релігійні місії на протязі 100 літ.

БУХАРА ХОЧЕ ВІДДІЛИТИСЯ ВІД СОВІТСЬКОЇ РОСІЇ.

Вістки про повстання Басмачів твердять, що це повстання є лише початком війни, яка ведеться на російсько-афганській границі. 600 Басмачів Ібрагіма-бека, який на основі совітських вісток мав бути полонений, а його відділ розбитий, це лише розвідча стежа. Повстання Басмачів організоване ґрішми бувшого бухарського еміра, що втік свого часу до Кабулу. Зпочатку дало совітське правительство Бухарі певну автономію, але згодом її прикроїло. Серед свободолюбного населення прокинулося велике невдоволення, особливо через протирелігійну кампанію большевиків.

ЗГОРІЛА ІСТОРИЧНА БОЛГАРСЬКА ЦЕРКВА.

З Софії доносять, що там згоріла католицька церква св. Людвика філіпольского. Ця церква є старим історичним памятником з великим числом мистецьких реліквій. Під церквою знаходиться також гробниця принцеси Марії Люізи, матери теперішнього короля Бориса. З цілої будови осталися лише чотири стіни і гробниця принцеси Люізи.

ВЧЕНА АНГЛИЧКА ЗАПИСАЛА СВОЇ ОЧИ ДЛЯ НАУКИ.

Для науки записала свої власні очи вчена Англійка, панна Флоренс Бюкенан у Лондоні. Вона хорувала на очи і остаточно зовсім осліпла, а вмираючи, казала написати в завіщанню, що хоче, щоби її очи виняли як найскорше буде можливо по її смерти і поробили над ними наукові досліди. На цю посмертну екзаминацію очей і на оголошення висліду вона записала $1,250.

ДУШОГУБСТВО В КАНАДІ.

Коли Йосиф Бодз прийшов в неділю вечер, 26 липня, до дому, на фармі в Пайн Ривер, Ман., знайшов на підлозі в кухні свою матір без життя. Хтось побив її до смерти. Молодий Бодз зараз побіг до місточка, щоби повідомити поліцію. Поліція відразу зачала пошукування за чоловіком убитої жінки, котрий десь зник. По цілонічнім пошукуванню знайдено Андрія Бодза, Йосифового батька й арештовано його як підозрілого.

ДОЛЯ ПРОФЕСОРА БУЗУКА.

З Києва наспіли за кордон вісти про трагічну долю професора Петра Бузука, автора „Нарису історії української мови" і богатьох інших праць, поміщених в записках і збірниках історично-фільольогічного відділу Академії Наук. Бузук був арештований і щоб уникнути фізичних та моральних мук, які бувають після арештів, наложив на себе руки. Пілляв себе нафтою і підпалив. Тяжко попарений перебуває тепер у шпиталі.

НОВИЙ СУДОВИЙ ПРОЦЕС С. ЖУКА.

Прокуратура при окружнім суді в Рівнім виготовила шість нових актів обвинувачення проти Семена Жука, заступника голови української соц. радикальної партії. Обвинувачує його за промови в шістьох волинських селах. Розправа відбудеться перед виїздною сесією в Кремяниці. Боронитиме адв. д-р Степан Шухевич.

ВИРІШЕННЯ ГРАНИЧНОГО СПОРУ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ І ЛИТВОЮ.

Граничний спір між Польщею і Литвою на відтинку озера Дукшти, свенцянського повіту, вирішено на спільній конференції представників обох держав, яка відбулася ще 20. липня ц. р. в Сунтунах.

Конференція згідно з засадою проекту делімітаційних праць з 1923. р. доручила точне визначення граничної лінії командантам польських і литовських відділів цього спільного відтинку.

В останніх днях означено на конференції граничну лінію так, що вона переходитиме через середину озера Дукшти.

ЯК КИТАЙЦІ БОРЯТЬСЯ З СОВІТСЬКИМ ДОМПІНҐОМ.

Большевики стали заливати не лише Европу, але й Азію дешевими товарами. Передусім кинули вони велику скількість ріжних товарів у Манджурію. Китайські купці зрозуміли, чого хочуть большевики, і закупили все, що большевики продавали. А тепер Китайці посилають ці товари тайком до Росії й збувають їх там за нормальні ціни та зароблюють притім гарний гріш.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бізнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зважившн, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то покошт виготовлення такої кліші з фотографії, то значить, що його оголошення буде стільки дорожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Рекст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотографії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотячи, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно просимо, прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЯК ПРОДАВ ЖІНКУ СВОМУ ПРИЯТЕЛЕВИ.

Суддя Едгар А. Джонас у Шікаго мав незвичайну справу перед собою. Анна Лось, 23-літня жінка, мати двох дітей, яка пять літ тому прибула з Польщі, предложила судді документ і просила, щоби він не допустив до виконання його. Документ звучав: „Пан Ян Лось годиться продати свою жінку панови Стефанови Лявіновичеви. (Підписано) Ян Лось". А під підписом була дописка: „Заплачено $25".

Коли суддя спитав Лося і Лявіновича, що цей документ має значити, то вийшло, що Лявінович не купив Лосевої жінки, а навпаки: Лось заплатив Лявіновичеви сто долярів, щоби Лявінович забрав собі від нього його жінку. Сума 25 долярів була завдатком. Таким розясненням справи суддя не був вдоволений і оба, Лось та Лявінович, зачали тепер відсиджувати по 100 долярів гривни, якої не могли заплатити.

БОРОТЬБА ЗА ДРОВА.

В лісах під Жирардовом прийшло до кривавої сутички між населенням і лісовою владою. Двацять кількох людей пішло з сокирами до ліса і почали рубати дрова. Прибігли ґаєві і пробували зігнати людей: У відповідь почали падати стріли. Ґаєві розпочали також пальбу і почався правильний збройний бій. Обі сторони остріливали себе довший час зпоза дерев. Пять осіб упало тяжко ранених, а дві, легко поранені, втікли. Поліція веде слідство.

В ТРУМНІ ЗАЇХАВ ДО АМЕРИКИ.

Югославянин Мілян Радманович хотів конче дістатися до Америки. А щоб оминути ріжні пашпортові труднощі, впав на добрий помисл. Він заплатив одному знайомому, який їхав до Америки, 75 долярів, а цей згодився перевезти його в трумні до Америки. Та американські митні власти впали на слід цього обману. Вони витягнули живого „трупа" з трумни і всадили до арешту. Внедовзі мають його відослати назад до Югославії.

ВОСКРЕСШИЙ ЧОЛОВІК УТРАТИВ ЖІНКУ.

Коли чоловік жиє, а його жінка візьме шлюб з іншим чоловіком, то жінка допускається злочину, за який має бути покарана. З таким знанням права Василь Герман залізвав до суду в Гемілтоні, Онт., свою жінку Параску, яка ще за його життя, а саме 22 листопада 1930 знайшла собі нового чоловіка, А. Чубу, і взяла з ним шлюб. Коли одначе 30-го липня прийшло до розправи, то суддя не поспішився покарати Параску. Герман признався, що оженився з Параскою в 1913 р., а лишив її з чотирма дітьми в 1921 р. і від того часу жив у Порт Веллер, Порт Колборн та Велленд і не признавався до неї, а тимбільше не давав їй грошей на удержання дітей. Відтак другий чоловік його жінки, Чуба, присягав, що його поінформовано, що Герман був убитий в пянім стані при роботі пять літ тому. Суддя відкинув позов Василя Германа, а його жінки навіть не кликав до переслухання, набравши переконання, що вона стала до другого шлюбу в чеснім переконанню, що її перший чоловік помер.

УРЯД ПАРТІЇ ПРАЦІ ВПАВ

МЕК ДОНАЛД ОРГАНІЗУЄ КОАЛІЦІЙНИЙ КАБІНЕТ.

ЛОНДОН. — У понеділок, 24 серпня, в 5 годині зполудня, Рамзі Мек Доналд перестав бути соціялістичним премієром Англії. В той час король приняв димісію Мек Доналда як премієра кабінету міністрів з боку партії праці, а зараз потім доручив йому зорґанізувати новий кабінет, коаліційний, себто зложений з представників усіх англійських партій. Мек Доналд приняв свою нову відповідальність, цілуючи традиційним звичаєм короля в руку.

Новий кабінет буде складатися з тих міністрів з партії праці, що піддержують теперішню політику Мек Доналда. З них найважнішою особою є Сновден, міністер скарбу. На місце уступивших міністрів з партії праці, між котрими найвизначнішою особою є міністер заграничних справ Гендерсон, прийдуть представники ліберальної й консервативної партії. Між міністрами буде певно самий провідник консервативних, Болдвин. Якби не був перешкоджений лихим здоровлям, то між ними був би й провідник лібералів, Ллойд Джордж. Болдвин стане провідником урядової групи в парляменті.

ТРУДНОЩІ КОРОТКОГО ПАРЛЯМЕНТУ.

Цей парлямент має бути скликаний 8 вересня. Буде він мати передовсім до вирішення фінансові справи, через які розбилася партія праці. Проти фінансових реформ, які складають велику частину ощадностей на робітників, буде виступати передовсім лівиця партії праці. Не бракне теж опозиції зпоміж консервативних, з котрих крайні хочуть рішучо політики високих мит. Знайдуться може й опозиціоністи серед лібералів.

Мимо цього уряд сподівається переперти свої реформи, котрих плян уже на викінченню та буде предложений парляментови до ухвалення зараз у перші дні по отворенню сесії.

СКОРЕ РОЗВЯЗАННЯ ПАРЛЯМЕНТУ І НОВІ ВИБОРИ.

Та й це не буде ще головна кріза англійської політики. Ця прийде аж підчас слідуючих виборів до парляменту, по його розвязанню. Це розвязання має наступити як найскорше, себто зараз по полагодженню нетерплячих проволоки справ.

Таку умову для своєї участи в коаліційнім кабінеті поставив провідник консервативних Болдвин, і Мек Доналд на це виразно згодився, хоч він може припускати, що слідуючі вибори правдоподібно розібють партію праці зовсім та зметуть Мек Доналда з політичного овиду.

ВРАЖІННЯ КРІЗИ ЗА ГРАНИЦЕЮ.

Німеччина й Франція пильно слідять за англійською крізою. Оба краї бачать у переломі в Англії ситуацію, подібну до своєї.Назагал, Німеччина занепокоєнна англійською крізою, а Франція з неї вдоволена.

ПОЛЬЩА ВДОВОЛЕНА З РОСІЙСЬКО-ФРАНЦУСЬКОЇ УГОДИ.

ВАРШАВА. — З огляду на назріваючу угоду між Росією та Францією як французькі так і московські газети ждали цікаво, що скаже на цю угоду Польща, котру ця угода може безпосередно доторкати. Французи бояться, що Польща може взяти російські накладання з Францією за потягнення проти Польщі.

Одначе тепер „Ґазета Польска", півурядовий часопис, пише в передовиці, що Польща дуже вдоволена з переговорів між Росією й Францією. Ґазета каже, що Франція повідомляла Польщу про кождий крок у переговорах з Росією та що Франція не зробила ні одного потягнення, яке польський уряд міг би назвати шкідливим для польських інтересів.

„Ґазета Польска" вважає угоду між большевиками та Францією за дуже корисну справу для Польщі. Мовляв, тепер росія й Польща будуть мати до себе більше довіря, ніж мали, та будуть могти співпрацювати на міжнародній полі.

ЛИТВА ЗРИВАЄ ЗНОСИНИ З ВАТИКАНОМ.

ЛОНДОН. — Литва й Ватикан зірвали дипльоматичні зносини. Причиною зірвання було те, що папський нунцій у Литві, як каже литовський уряд, накладав з опозицією проти теперішнього литовського уряду.

Нунцій уже виїхав з Литви до Німеччини.

ПОВІНЬ У КИТАЮ.

ГАНКОВ. — В околицях, навіщених виливом ріки Янгтсе, панує страшна нужда. В одній околиці, на двох горбах, облитих довкола зібраними водами, сидять 400,000 Китайців без даху над головою, з тою лише поживою, яку їм доставлять милосердні встанови. Дотого умовини погоди кажуть ждати тайфуну.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СОЮЗОВЦІ СОЮЗОВЦЯМ

Робітнича солідарність, робітничий інтерес і звичайна людскість вимагають, щоби робітник допомагав робітникови. Тільки в той спосіб можна з успіхом боротися робітникови за свої права, коли робітник відчуває становище робітника й готов ділити з ним долю і недолю: підчас страйку, безробіття чи іншого лиха.

Тимбільше треба постояти робітникови за робітника, коли оба вони є членами такої братньої організації, якою є У. Н. Союз. Бож У. Н. Союз є організацією взаїмної допомоги. Це є ідея, положена в основу нашої організації.

Тому голос громадянина Петра Кокодинського в справі допомоги безробітним Союзовцям не повинен пройти без відгомону. Союзовці повинні бути за те, щоб одні допомагали другим, памятаючи, що сьогодні помагають ті, що роблять, а за рік-два ситуація може змінитись і допомогатимуть теперішні безробітні тим, що їм помагали.

Ходить одначе про те, як зорганізувати таку допомогу. Є відділи, в яких не робить тільки мала частина й такий видділ міг би сам зорганізувати поміч тим безробітним, котрі вже вичерпали всі засоби до прожитку. Є теж відділи, де всі роблять і такий відділ повинен допомогти членам другого відділу в даній місцевости чи переслати якусь допомогу до Головного Уряду для таких відділів, де всі члени не роблять, або не робить величензна їх більшість і яких нема кому поратувати, бо всі бідні. Тому в таких випадках треба вже посередництва якоїсь допомогової централі.

Відома річ, що справа допомоги безробітним є сьогодні найважнішою справою, над якою ломлять собі голови уряди великих держав, котрі мають до диспозиції величезні урядові машини та міліони, а навіть міліярди долярів. Коли вони не можуть собі дати ради з такою допомогою, то річ ясна, що годі вимагати того від нашої організації, від наших відділів і наших членів.

Але всетаки щось можна для цеї справи зробити. А найбільше могли би зробити самі Союзові відділи, коли би занялися справою допомоги своїм безробітним членам дійсно серіозно й радо. Знаємо, що многі відділи вже таку допомогу дійсно організують. Тому було би добрим і корисним для загального добра безробітних нашої організації, коли би Союзовці обмінялися думками щодо цеї допомоги. Таку допомогу ми повинні дати, бо цеж допомога Союзовцям від Союзовців, робітникам від робітників.

ЗАГРОЗА УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

Коли ще в Польщі управляли „вшехполяки", заки їх у травні 1926 р. не повалив і не вигнав Пілсудський з урядових будинків, тоді ідеєю уряду було не признавати в Польщі ніяких Українців, а тих, що підростали — перетягати на свій бік. Колиж треба було конечно балакати з якимись „Русинами", то творили собі хлібоїдів, яких увели були навіть у числі 5 до варшавського сойму. Богато гроша видали тоді Поляки на утримання всяких Даниловичів, Яцкович, Твердохлібів, Ількових, Залуцьких та інших, яких іменами будуть українські мами в будучности страшити дітей. І пропали всі ті гроші, заснітилися за гадючі фонди видавані ґазетки в роді „Рідного (!) Краю". Тривкіщий був союз з москвофілами, який сягав ще австрійських довоєнних часів. Але ні за одними ні за другими нарід не йшов; пастирі осталися без овець.

У той час мріяв Пілсудський зі своїми сторонниками про велику віднову ягайлонської ідеї, себто про сполуку всіх колишніх земель, які мала Польща до часу її розвалу при допомозі великої **федерації,** про злуку Литви й України з Польщею. Пілсудський пішов на Київ, тільки що його похід покінчився... „цудом" — над Вислою. По Литву посягнув ґенерал Желіґовський, певно не без відома Пілсудського.

З вирванням частин українських земель, потверджених у риському договорі, припинилася й федералістична ідея. Пілсудський успішно перевів револуцію, забув про федерацію, а пішов тою дорогою, якою йшли „вшехполяки", хоч не дійшли нікуди. Він також створив нових хлібоїдів з Даниловичем і Стовпюком, але й ці хлібоїди другого видання соромно провалилися при виборах до варшавського сойму в 1928 р., бо не мали в народі ніякого ґрунту. Провідні державні чинники зліквідували цю організацію, а самі заключили якусь умову з громадкою москвофільських решток, що зорганізувалися в „руську аґрарну організацію".

Полохаючи від часу до часу свою суспільність переговорами з українськими провідниками, стараються Поляки по дитячому підтяти довіря в українському народі до проводу, а одночасно в себе внутрі голосять, що з проводом Українців, себто з їхніми уманьдатованими представниками, нема що говорити. Умандатований провід треба — на їх думку — відсунути на бік, щоб він „не мав голосу в політиці". На їх думку — треба би говорити поза провідниками; з ким? З українським населенням. Якже це і з ким саме?

Ще нема з ким, але треба щось витворити. І пішли спроби створити „реґіональні" організації, себто такі, щоби на означених областях (найрадше на областях адміністраційних одиниць — воєвідств) звести „під спільний дах" населення українське й польське. На ділі — в цих організаціях Українці малиб розплистися. Вже від давна робиться спроби в тому напрямі. Не можна сказати, щоб послідовні. Але от так, коли котрийсь з полковників стане на ліву ногу — давай „реґіоналізм". Для заспокоєння ідеї „реґіоналізму" треба би покасувати всякі українські організації, які засвідчують і скріпляють національну свідомість та відпорність.

З одного боку в переконанні, що матеріяльне скріплення народу дасть йому більше відпорної сили, а з другого боку у свідомости, що національно менше вироблений елемент лекше вступить до економічної організації, де надіється для себе усяких користей, — занялися наші економісти організуванням сільсько-господарських споживчих кооператив. Цим способом бажали увільнити населення від хмари чужих несовісних посередників, зорґанізувати збут рільничих продуктів і доставити головно селянській масі товари першої потреби. Так повстала особливо в Сх. Галичині українська кооперація, яка сьогодня зробилася вже важним національним чинником, — бо гуртує все селянське населення, що бодай трохи здібне до життя. Сьогодні українська кооперація зросла вже в таку силу, що стала черговим зеренцем соли в оці польської політики. Польська публіцистика урядового табору проголосила на днях, що українська кооперація належить до тих „актуальних і річевих питань, які домагаються полагодження" (!).

„Над повітами Сх. Галичини („Малопольщі") розісновано сітку кооператив, які стисло бережуть свій сепаратистичний характер, а навіть маніфестують свою окремішність, які при кожній нагоді заявляють в очі, що їх метою це відгородження від польського населення. — „Кооперативна сіть у Східній Галичині („Малопольщі") мусить обхопити оба народні відлами (!), мусить заспокоювати потреби всього населення, а не тільки одної його частини".

Не можемо вправді зрозуміти, чому то треба творити насильно спільну кооперативну сітку. Одже польське населення мало далеко більше волі — свободу, могло користуватися моральною й матеріяльною допомогою польських урядових і громадських чинників і створити свою ще сильнішу кооперацію. А чому того не зробило? Зайве вияснювати, чому саме те польське населення осталося позаду в ділянці кооперації, але крім звичайної **грабіжі** нема ніякої розумної причини давати дотеперішним дармоїдам користуватися надбаним добром. Так ми думаємо. Але польські впливові круги думають інакше:

„Треба нарешті зробити тому кінець. Це виключена річ, щоби могли істнувати окремішні національні кооперації". „Передівсім мусить бути над кооперацією простягнена державна контроля" — накликають польські асимілятори, так, якби то держава не мала дотепер такої контролі, так, якби то дотеперішня опіка над українською кооперацією не лізла їй вже боком!

Якаж ціль такого наступу на українську кооперацію?

На це дає відповідь та сама сторона. А з цеї відповіди виходить, що це малоб бути одним із засобів, як порозумітися з українським **людом** понад головами його проводу. „Усунення того сепаратизму є одною з метод, які мостять шлях для згідного співжиття". Це співжиття, це оклепаний коник, на якому їздять всякі польські політики, надихані солодкавою злобою, мовляв — „усе для добра народу". А від того добра, від тих любих обіймів можуть в української кооперації кости тріщати. Над українською кооперацією висить черговий кнут.

Х.

Львів, 10 серпня 1931.

ПАМЯТИ ВЕЛИКОГО ЧЕХА, НАШОГО ПРИЯТЕЛЯ

К. ГАВЛІЧЕК-БОРОВСЬКИЙ І УКРАЇНЦІ.

(З нагоди 75 роковин смерти).

Дня 29 липня минуло 75 років від передчасної смерти визначного чеського публіциста та великого каменяра новочеського національного відродження: **Карла Гавлічека-Боровського.**

Серед плеяди тогочасних провідників чеського народу— Гавлічек без сумніву був найкращим громадським та політичним його вчителем. Публіцистичні його писання творили залізний фонд національної ідеольоґії чеських визвольних змагань на протязі цілого минулого століття. Масарик при кінці XIX ст. продовжував і довершував те, що Гавлічек розпочав у середині минулого століття. Не дурно будівничий чехословацької републики присвятив видавцеві „Народніх Новін" одні із найкращих своїх праць. А саме ту, яку він післав І. Франкові з власноручною дедикацією, в якій радив галицьким Українцям зазнайомитися з Гавлічеком, що ще і досі є добрим порадником у політичних справах, зокрема для народів менших і несамостійних. „Я певний — писав далі Масарик, — що і Ви там знайдете те, що все придасться у Ваших відносинах"...

Справді Гавлічек може бути політичним порадником для кожного поневоленого народу, отже і для українського. Мало хто з провідників народу так джерельно продумав національну проблематику та визвольну тактику, як він. Подивугідний є його політичний реалізм. Ніхто не таврував так безоглядно національну демаґоґію і політичну фразу, як він, навпаки, все навчаючи, що єдиним поратунком поневоленої нації — є **праця** та **освіта,** а ніяке революційне чудо. Після революції 1848 р. він слушно писав: „Тільки **сама** революція є невистарчаючим засобом для здобуття свободи. Якщо вона вдасться, то наступає, правда, зміна урядової форми, але старі звички незабаром знову приходять до слова"...

Це зовсім не означає, що Гавлічек був політичним **угодовцем.** Навпаки, у справах національних був він безкомпромісовим і непримиримим, як красномовно про це свідчить безоглядна його боротьба з австрійським деспотизмом, котра передчасно поклала його в домовину: здоровля Гавлічека не витримало переслідувань (депортації) бахівського режиму...

Якщо Гавлічек міг бути порадником українського народу в його визвольній боротьбі після своєї **смерти,** то за свого **життя** він був щирим і відданим **його приятелем.**

Це одна не з останніх обставин, чому на 75 роковини його смерти український загал і преса мусять відгукнутися і прилучити свій голос до тих, хто з пошаною та вдячністю згадає цього невтомного борця і лицаря справжньої свободи.

Гавлічек ніколи не був прихильником того розмазаного славянофільства, котре реально у московськім морі хотілоб потопити живі славянські народи. Навпаки: він ясно і рішучо, проти невиразної засади **расової** єдности, ставив факт реального істнування поодиноких народів і гордо казав: **„Не Славянин, а Чех!"**

Зрештою, він мав нагоду особисто пізнати східню славянщину. Він побував у Польщі, Росії та на Україні. Ця подорож і особисті враження з неї вилікували його як з некритичного тогочасного славянофільства, так і з русо- та польонофільства. Зокрема це дало йому змогу чудово зорієнтуватися в українській справі і вже майже перед сто роками (1846) зрозуміти велике потенціяльне політичне її значіння. На його думку, українське питання є незвичайно важне і **власне рішаюче про майбутність славянської ідеї".**

Цікаво, що з приводу української проблеми Гавлічек висловлюється якраз у своїй історичній та програмовій статті **„Славянін та Чех"** (1846), де зясовує свої думки з приводу славянофільської ідеольоґії взагалі. В кількох довших уступах, присвячених Україні, він сміло і глибоко креслить контури української історії, особливо зупинюючися на московсько-українськім та польсько-українськім моменті цієї вічно пальної і так болючо невирішеної справи. **„...Україна**— пише він — **це постійне прокляття, яке самі над собою висловили Поляки та Москалі; це яблуко незгоди, кинене долею між ці два народи, що є приводом до вічної ненависти між обома ними, доки один з них не буде цілковито поневолений"...** Він додає, що закріпощена Україна тяжко мститься на обох цих своїх сусідах.

Згадуючи про те, як Петро Великий та Катерина II. остаточно задушили Україну після того, як вона розійшлася з Польщею, Гавлічек робить такі висновки: „Так погас нарід хоробрий, маючи над собою відтак панами Поляків з одного боку, і Москалів з другого; став він згодом тільки найнижчою голотою у своїй батьківщині, захищуваній довго кровю власних його попередників. Страшні геройські думи та пісні вічно говоритимуть світові про нещасну долю українського народу"...

Духа українського народу поховали його сусіди та почали ділитися його тілом і, як звичайно буває у такій справі — „зачали сваритися — каже Гавлічек — та й досі ще не порозумілися".

Відтак він звертає увагу на те, як ці сусіди граматично анектують українську мову, мовляв, як свій діялект, хоча ця мова, зрештою, „від московської та польської мови є так само віддалена, як нпр. чеська від польської".

Кінець уступу про Україну в цій статті Гавлічека присвячений галицьким Українцям, які єдино „не знаходяться під впливом великоруського народу", але яких національної відрубности тоді ще не визнавали. „Якщоб — каже Гавлічек — їхня національність була визнана, забезпечена та підтримувана в дусі української історії та мови, ці національно вільні та самостійні Русини природним розвитком справ сталісь би ворогами Великорусів, і навпаки — велика частина решти Малорусів симпатизувалаб з ними".

Отже Гавлічек інтуційно передбачив ролю Галичини в українських національних прямуваннях, яка їй припала після 1876 р.

Можна взагалі подивляти ґеніяльну інтуіцію цього великого чеського публіциста у східньо-славянських справах та його з ґрунту вірне зрозуміння українського питання на тлі східньо-европейської історії і політики.

Цікаво, що він тоді вже боровся проти славянофільських наклепів на український національний рух, як неначе то вигаданий Німцями та утримуваний за чужі гроші. Полемізуючи з тогочасними — урославянофільськими часописами, де українську справу поборювали такими наклепами (як нпр. у **„Словянській Липі"),** Гавлічек писав:

„Ми страшенно дивуємося, якщо не злосливости, то щонайменше великій неосвічености людей, котрі гадають, що одним розмахом свого пера зможуть винищити нарід, якого в Европі є 15 міліонів та якого тільки в австрійській державі є коло трох міліонів. Панове, що не вдалося жахливому насильству дотеперішних поневолювачів цього народу майже напротязі пяти століть, цього, сподіваймося, не будуть у силі зробити ваші гусячі пера, навіть дуже загострені. Для Чехаж такі заходи є через те страшною ганьбою, бо всі ми ще добре памятаємо, як самі ми ледви з того стану вилізли, з якого український нарід щойно вибивається, отже кращеб нам годилося подати йому помічну руку у цих прямуваннях, ніж разом з його ворогами таврувати його, заперечуючи його істнування анальоґічними доказами до тих, якими наше істнування недавно ще заперечували Німці. **Хто сам є гідний свободи, має шанувати свободу кожного!"** Які всі ці уваги Гавлічека здебільша актуальні ще й тепер! Особливо коли мати на увазі відношення міродайних славянських кол до українського національного руху та незалежницьких прямувань українського народу.

Аджеж в чеській пресі ще і досі не перевелися традиції бл. п. „Славянської Липи", проти наклепів якої на Українців так по лицарському боровся автор ґеніяльної сатири „Хрест св. Володимира".

І через це не буде зайвим пригадати думки Гавлічека з приводу українського питання в 75 річницю його смерти. Скільки ще сучасних політичних і державних діячів і головно ближчих наших сусідів моглоб познайомитися з працями цього великого борця за свободу чеського народу, що так обєктивно і розумно підходив до української справи і так знаменито відчув її значіння.

Бочковський.

(„Діло").

В. Будзиновський.

МІЙ ХЛОП

(Оповідання).

(4)

— Вали! — Кушлицький шепнув до обох гайдуків, що стояли під дверми, розмахуючи довбнею. Довбня вдарила об двері і вони розскочилися. Ті гайдуки, що стояли навкруги хати, повиривали вікна. Дверми і вікнами повскакували до хати. За пару хвилин Волошин, жінка і донька лежали на землі повязані. В інших кімнатах повязано челядь. Не богато, бо в хаті спало тільки троє. Щоби повязані не кричали і не заалярмували сусідів, закнебльовано їх. Волошина ще й всунули в міх, звязали і винесли на віз. Туди винесли також Волошинову і доньку. Віз, окружений пятнацятьма гайдуками, таки зараз відїхав на Галич. Кушлицький сів на коня і поїхав за возом. В хаті лишився дворак Кушлицького з пятьма гайдуками. Першою задачею дворака було добре перетрусити хату за грішми і дорогоцінностями, бо перший трус був безуспішний. Перетрусивши хату, дворак повинен був скочити до адвоката звістити його про те, що сталося. Впрочім обовязком дворака було аж до дальшого зарядження завідувати хатою і знайденим у ній інвентарем, та знайти кушніря, що заарендував би робітню.

Рано дворак випустив увязнену челядь і після безуспішного трусу пішов до адвоката. Коли вернувся, його до хати вже не впустили. Хата вже була в руках зазброєної челяди Тишка; гайдуків Кушлицького арештували міські ціпаки (поліцаї).

Увільнена дворакомь челядь побігла до Тишика і розказала йому, що сталося. Тишик зараз пішов на ратуш пожалуватися, що якісь опришки опанували його хату і вивезли комірників. Павло метнувся збирати своїх приятелів. Юрба тих приятелів разом з ціпаками опанували хату і Тишик взяв її в посіданне. Дворак ще раз пішов до адвоката. Адвокат здвигнув раменами і сказав:

— Се нова справа. Се вже не з Волошином спір, а з Тишиком. Ваш пан мусить приїхати сюди і розпочати з ним процес.

— То бодай виклопотайте увільнення увязнених гайдуків.

— А маєте на кошти?

— Не маю нічого. Ми надіялися, що у Волошина знайдемо грубі гроші. Я перетрусив цілу хату, але не знайшов нічого.

— На се я не пораджу, бо без грошей не дасться нічого зробити. Вертайтеся зараз до Кушлиць і скажіть вашому панови, що як хоче процесуватися, то нехай приїде з грішми.

Волошин аж до самих Кушлиць їхав завязаний в мішку. Міх стягли з нього аж в двірській темници, де заперли також його Настю і Марту. Аж на другий день, коли Кушлицький вже добре виспався, привели Волошина перед нього. Бючи канчуком об свої холяви, шляхтич спитав його:

— Як Львівчик, пан майстер Волошин почувають себе, обернувшися назад в мого хлопа Василя Тодорука?

— Обернувся назад в Тодорука? — Волошин-Тодорук спитав протяжно, неначе здивований. — А колиж я був тим Тодоруком і коли був вашим хлопом?

— Ти гадаєш, що в тих двацятьох роках твій писок змінився до непізнання? Як скличу село, то кождий твій однолíток скаже тобі, що то ти той Тодорук, котрий викрав дівку і втік з Кушлиць.

— Я в Кушлицях перший раз. Вас бачив тільки раз у мене у Львові, вдруге тепер. Раджу вам, пустіть мене з власної охоти, бо як мене суд відбере, то се буде вас більше коштувати.

— Ти перечиш? Ще й судом грозиш мені? Ти хіба не знаєш, що всякому судови засі до панського хлопа?

— До панського хлопа, але не до львівського міщанина.

— В Кушлицях є лише шляхтичі пани Кушлицькі і їх хлопи. Міщан, ще й Львівчиків, нема тут ніяких. Я тобі зараз покажу, що ти мій хлоп і що тебе жде, як схочеш зі мною правуватися.

Ще заки Волошин отямився, шляхтич стягнув його канчуком по спині і покликав стоячих в сінях гайдуків, щоби його назад завели в темницю та привели жінку. Коли Волошинова стала перед ним, він спитав:

— Тебе вивіз Тодорук з сего двора?

— Тодорук? З сего двора? Мене вивіз Василь Волошин. І не з сего двора, а з Молдави. Завіз мене до Львова.

— Се давно було і ти мабуть вже забула. Я тобі пригадаю. Ти не хотіла, щоби я тебе цілував устами, то тепер буду цілувати канчуком.

Шляхтич і жінку стягнув канчуком по спині. Вона, відскакуючи до дверей, крикнула:

— Пане, се буде вас богато коштувати!

— Нехай коштує. Але рахунок зробиш пізніше, аж того більше назбирається. Покищо вертай до свого мужа!

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДОПОМОЖІМ БЕЗРОБІТНИМ СОЮЗОВЦЯМ.

Як Союзовець, звертаюся до всіх своїх товаришів-Союзовців і до всіх наших Товариств, Братств і Сестрицтв, щоби взяли під увагу важке положення безробітних наших товаришів.

Ми, Союзовці, повинні прийти в допомогу в першу чергу безробітним, бідним Союзовцям. Хай знають ті, що не належать до нашої організації, що ми є так як би одна родина, що вміємо стати в біді один другому з помічю.

Мені здається, що було би справедливо, як би кождий працюючий Союзовець відступив принаймні половину робучої днини на допомогу безробітним. Всі ми, котрі працюємо, повинні зложити негайно ту лепту і вислати її до Головного Уряду, щоби він її дав там, де є найбільша потреба.

Секретарі наших відділів повинні списати імена тих, котрі цілком не працюють і пересилати їх до канцелярії Головного Уряду, а ті, що роблять, повинні поспішити з жертвами.

Я думаю, що коли би ми розпочали таку акцію, то безнемежні й інші нам допоможуть.

Петро Кокодинський,
Филаделфія, Па.

ЖІНОЧИЙ УСМІХ.

Усміх жінки може розцвитатись цвітом, як також стати на устах їдовитою змією. Може бути великою обітницею, або увязнити найшляхотніщі пориви. Може бути покусою і резигнацією, піснею без слів і зловорожою мовчанкою. Може бути непожиточним скарбом, великим здобуттям, або рівнож охороною зраненої душі перед невдачею. Може бути скринею, повною безцінних каменів, або заблиснути рубіном чи брилянтом, але може й бути зимний як блеск шмарагду. Чим булаб жінка без усміху? Днем без світла, в очі зігаслим сонцем, або гарною кімнатою без вікон. Можна сказати, що жінки без усміху булиб навіть негарні. Без такого усміху життя йшлоб упертою дорогою, спокійно, без зворушення і навіть зовсім нудно. Та ті невинні черти лице бували нераз причиною ріжних історичних випадків.

Через усміх гарної Олени тяглася війна троянська літами. А чи Англія булаб дійшла під пановання королевої Елисавети до цеї поваги, колиб її мати, гарна Анна Бойлен, не усміхалась була до Генрика VIII., короля англійського? І коли вже ми є при англійській історії, треба згадати нещасливу королеву шотлянську, Марію Стюарт, котрої чаруючий усміх нічим не причинився до якихсь політичних забурень, але навпаки її трагічне життя повне симпатії, а її характер представляють в якнайкращім світлі. Розповідають теж про одну молоду шіснацятьлітну англійську королеву, що коли її засудили на смерть, то кат не міг відважитись стяти їй голову, аж мусів заслонити її очі й усміхнені уста.

Виходить, що жінки вміють усміхатися рівнож навіть в найприкрішій ситуації свойого життя. Доказала цеї штуки також Марія Антоніна, котра, вступаючи на шафот страчення, усміхаючись потрутила ката, промовивши лагідно до нього: „Думаю, що я не вразила вас". Цей останній усміх це гідність, як теж акт відваги.

Та яким промінням є лице особи, яка знає чар усміхів, вистарчить поглянути на портрет Лейди Гемилтон з ангельським спокоєм лиця. Це є вираз кельнерки, яка дійшла так далеко, що стала приятелькою неаполітанської королеви.

І маркіза де Помпадур завдячує свою карієру усміхови. Коли французький король переїжджав через одно село на полювання, амбітна дівчина знаходилась випадково на дорозі, котрою король переїжджав і лагідно усміхнулась до нього. Не завелася. Пізніще вона відіграла велику ролю на королівськім дворі. Всі великі політики числилися з нею.

Жінка може розборіти своїм усміхом найбільшого монарха світа. А усміх негарної жінки може досконало маскувати всі браки; знов жінці гарній додає гарного і додатнього чару.

Але то ще не все. Усміх може бути щитом, котрий захищує перед затрутими стрілами. Під тою маскою можна теж легко укрити своє правдиве обличча. Артистки захоплюють своїм усміхом всю публику в театрі, а Ґрета Ґарбо вибилась на свою карієру лише завдяки своїй усмішці. Змислова усмішка на її устах промінює по хмарнім її лиці мов ярке падаюче світло.

Є усміхи таємничі. Як червона печать вічної мовчанки, спочивають вони на устах замкнених на віки. Який, прим. преєчудний усміх топельниці, котрої гіпсовий відлив можна часто бачити. Не знати, чи усміхалась тому, що знайшла дорогу до спокою, чи може тому, що на комусь пімстилася. Може була надто щасливою і не було для неї вже місця на цій землі, а може відкрила якусь страшну, а заразом безцінну правду.

А скільки несмертельних успіхів можна знайти в старих портретах, як наприклад Венери і Діяни. Обі чародійки усміхнені. Перша більше залицююча, друга більше романтична. Найбільше чаруючий усміх можна бачити на образі жінки останнього короля Кипру. Портрет представляє її як дуже гарну, вродливу жінку. На її лиці грає усмішка чудова-чарівна. Прижмурені очі хочуть закрити те, про що мріють уста. В тій усмішці таїться якась любовна трагедія. Може в тій хвилі виголошує вона теорію вічної любови, може думала, що в тій хвилі говорить неправду, і що теорія таки не істнує. Одначе усмішка тої гарної жінки перебула кілька віків і є вічно свіжа і молода.

Вкінці кілька слів про мадонни. Коли дивимось на них, то усміхаються до нас молоді матері. Приміром взяти образ мадонни Кореджія. Молоді жінки клячать перед яслами, на котрих лежить пречудна дитина — Ісус. Ціле полотно утримане в пів темноті, тільки малий Ісус є отючений світлом, котре розпорошує панучу темряву і кидає сяйво на лице мадонни. Мати Ісуса глядить скромно, але з одушевленням як в чудо свойого материнства. Руки звернені вгору з радости, на устах видніє блаженний усміх щастя.

Юліян Баранюк,
Ірвінґтон, Н. Дж.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

AUTONOMY FOR UKRAINE.

Sir, — **The Week-end Review** has on more than one occasion commented on the extremely unsatisfactory position in Eastern Galicia, as between the Ukrainian inhabitants and the Polish Government. And as this question is due to come up again very shortly at Geneva during the Session of the Council of the League of Nations early in September, it is, perhaps, not a bad plan to remind ourselves that the real issue is — of which happenings like last autumn's horrible "Pacification" are merely symptoms.

Briefly, Poland was in 1923 given the Ukrainian territory of Eastern Galicia, inhabited by an alien people with whom she has an age-old feud, subject to a condition which she has never attempted to carry out. As Mr. Bonar Law (then Prime Minister) said in the House of Commons in answer to a question by Sir John Simon on March 23, 1923, the Conference of Ambassadors assigned Eastern Galicia to Poland, subject to the condition that the Polish Government **"recognised that the ethnographical conditions make autonomy necessary in that region".** Eight years have elapsed. Not only is there no autonomy in Eastern Galicia, but the Ukrainians are more and more deprived even of the Minority rights whereby post-war Europe tries to make life bearable for those peoples of separate race, language, religion, and culture who are placed under alien rule. Hinc illae lachrymae.

We knew that a great mistake was being made at the time. The British representatives, alone, felt that the Ukrainians ought to have self-determination — if it could have been arranged.

The British historian of the Paris Peace Conference observed, when all this was in making: "A new Ireland has been set up in the heart of Europe — with what consequences no man may know."

One feels that we ought to have learnt by experience that the Irelands of the world do not settle themselves; that it really is a case of taking time by the forelock or taking the consequences; and one hopes that the League Council, which has just let things go on for so long, will really face up to this dangerous problem at its forthcoming Session.

Yours, etc.,
L. L'Estrange Malone.
6, Phené Street, Chelsea, S. W. 3

"The Week-end Review,"
(London, England)
August 15, 1931.

ST. STEPHEN'S AND LEMBERG.

The criticisms in the Polish Press regarding the visit of two British Members of Parliament to the Ukraine raise rather delicate issues. The relations between the Polish Government and its Ukrainian subjects may seem a matter of purely domestic concern. In fact they are not that, for Poland has signed a treaty placing her minorities under the protection of the League of Nations. To that extent minority problems have, or may have, an international aspect; Great Britain, as a leading member of the League of Nations Council, may become directly involved in them; and members of the British House of Commons, whether as supporters or critics of the Government, may be not merely excused, but under certain conditions applauded, if they decide to instruct themselves on a given minority problem by investigations on the spot. That contention, by which Mr. Rhys Davies appears to have justified his visit to Lwów (Lemberg), is incontrovertible. But a visit from two Labour M.P.s to the Ukraine may well appear to the more ardent Ukrainians a token of sympathy with their cause, particularly since the visitors would naturally return courtesy for courtesy, and compliments, conveyed through an interpreter, might easily be mistaken for congratulations. Anything like congratulation of the Ukrainians on their attitude towards Warsaw would be singularly out of place. The whole question is **sub judice** and the one thing certain is that there are wrongs on both sides. The Poles certainly go too far in suggesting that British M.P.s have no business in the Ukraine. On the other hand, if the M.P.s do go there they should conduct themselves with more than ordinary discretion. Mr. Barr and Davies must be held innocent on that count till they are proved guilty. In point of fact they seem to have been at pains to keep in touch with the Polish authorities throughout.

"The Spectator,"
(London, England)
August 15, 1931.

SOVIET FOLK-MUSIC.

Russian Officials and Musicologists Rescuing Art Treasures of People.

Russian folk art has been accessible in the past only to a comparatively limited number of amateurs, learned ethnographers and in museums usually visited infrequently, according to an article received from the Society of Cultural Relations of the Union of Socialist Soviet Republics. The creators of this art form, the various nationalities represented, gave their own creations the least attention of all. The change in attitude under new conditions is described in the following paragraphs from the article in question, and presents one point of view and conviction:

"The building of new social forms and new life and culture which began after the revolution affected also the art of the peoples. Each people discovered in itself creative power. A great fountain spurted from the source of the national folk-songs, which it had seemed was completely exhausted.

"The folk-music of the people, the most emotional of the arts and so closely interwoven with daily life, came to life from untouched dead archives, exciting the thought and emotions.

"There is a general tendency noted to collect, transcribe and turn over at once to the masses the musical wealth stored up for centuries; to reflect the joy of freedom and deliverance as well as the new interpretation and life in new songs and to compose new symphonic, chamber, opera and ballet music on the basic of old musical culture.

"The process of collection, promulgation and reworking of the muscal material is found most intensively in the Ukraine. There is the splendid chorus, the 'Dumka,' well known in Western Europe, and in Kiev is to be found an ensemble of singers, restored from the seventeenth century, which plays the many-stringed 'kobze.'

"A large group of youthful composers in Kharkof and Kiev are continually composing operas, ballets, chamber compositions and symphonies from the material of folk-songs. The symphony of Leo Revutsky is especially noteworthy.

"A similar process, slightly less forceful, is found in White Russia, in the capital Minsk. There two State choruses with cymbal accompaniment have been organized."

(The New York Times, Sunday, August 23, 1931.)

Д-р. Амвросій Кібзей.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

(3)

Одиноким культурним народом, що іще видав був зпоміж себе вчених медиків на переломі старинних і середньовічних часів, були Сарацени або Араби. Араби перенялись науки медицини від Греків. Занесли її між Арабів монахи християнської секти Несторіян в VI. столітті по Хр. В Арабів медицина розвинулась була дуже високо, особливо в VII. столітті по Хр.

Але сама Европа в тих часах переходила страшну кризу; безнастанні війни Римлян з некультурними народами, що розграбували римську імперію, були очевидно несприятливі для розвою наук. Цілі довгі століття Европа творила один великий, революціями і війнами кипучий котел. Ґермани, Ґоти, Гупи, Англьо-Сакси, Славяни і безчисленні інші, менші й більші, на-пів дикі племена зруйнували Европу до тла. З занепадом римської імперії настав також кінець санітарним установам. Зачали поширюватись пошесні недуги. В VI. столітті хороба прокази обняла була майже цілу Европу. Занесено ту хоробу з Єгипту. Хорих на проказу ізольовано або відосіблювано в концентраційних таборах, де вони гинули сотками тисяч. Церковним достойникам, що мали тоді велику моральну силу і вплив на світські справи, удалося врешті загамувати проказу, але на місце прокази зачала навіщувати Европу ще страшніша пошесть — т. зв. чума або чорна смерть. Цілих 1100 літ чума гостювала по Европі в товаристві інших смертоносних пошестей. Найстрашніше лютувала ся бубонна чума або „чорна смерть" в XIV. столітті. Вона загнала тоді до гробу більше як 60 мілионів людей — себто одну четвертину всього населення тодішнього світа. Ґерісон пише, що „умерших кидано безпорядочно в глибокі ями, котрі викопувано поспішно на ту ціль, а гниючі тіла лежали всюди по домах і на вулицях". В самій Венецькій Републиці (в Північній Італії) чорна смерть покляла трупом в році 1630 — пів міліона осіб. (На Україні якраз в той час гетьманували Грицько Чорний і Тарас Трясило. З того більш-менш часу зачинається й гетьманування Хмельницького (1647—1657).

Крім чуми поширювалася в цілій Европі в XVI. столітті також т. зв. „франца", французька хороба або сифіліс. Щоб лікувати сифіліс, люди зачали засновувати перші лічниці або шпиталі.

Та не лиш на континенті Европи, але і в Англії, яка — як відомо — займає великий остров, морем відділений від решти Европи, санітарні обставини були дуже сумні. В англійських хатах підлоги були зроблені з глини (подібно як і у нас ще й досі, хоч не всюди, в Галичині і на Україні). А що ще гірше, то те, що Англійці зносили до своїх хат і вистелювали свої земляні підлоги листям і хащами з дерев і рослин та притолочували ногами, а потім тільки зверху час до часу здирали і знову на те місце нову підстілку давали, так, що останки такої хащі залишались в хатах і по 20 літ, а міжтим накопичувалося всяке плюгавство, харклі, блювотини, собача й людська урина і гній, відпадки з риби, мяса і всяка інша нехар не до описання. Ще в роках 1858 і 1859 — отже сказати можна — до найновіших часів, ріка „Темз" (Таміза) в Лондоні — як пише А. Вінслов — так страшно смерділа в літі, що і довгі тижні воздух в кімнатах парляментарної комісії ледво можна було зробити пригідним до віддиху через причинення вікон ниць до кождого вікна, насичених хльорком та через ужиття інших дезінфекційних середників.

Таксамо було і в Злучених Державах Америки на початку XIX. століття. Із звіту одного тодішнього інспектора довідуємося, що в одним окрузі міста Ню Йорку було викидували домове сміття і відпадки та ріжного роду грязь прямо на вулиці так, що зимою накопичувались на вулицях цілі горби ріжної нечистоти заввишки 2 до 3 стіп (фітів). Тож до протягу двох днів інспектори знайшли по хатах 644 випадків віспи, але впрочім могло бути і вдоє більше. І тиф уже поширювався; знайдено тоді 2,000 осіб, хорих на тиф по хатах. Головно діти гинули тисячами з причини ріжних страшних недуг і каліцтв, викликаних недомаганнями та деґенерацією. Люди старілися вже в 30 році життя.

Вертаючись до середновіччя, скажемо, що на початку середних віків — себто від около V. століття по Хр. аж до XIII-го, практика медицини була майже виключно в руках жидівських і арабських лікарів. Крім того й священики та монахи займалися лікуванням, бо вони творили тоді собою одинокну освічену верству людей в Европі. Зрештою відродився в Европі забобон, ворожбитство й чарівництво, добре відомі річи з історії. Лікуванням займалися навіть ріжні волоцюги. Але церковна влада дуже скоро і строго виступила проти практики лікарської штуки через священників і монахів, бо уважала, що не годиться духовним особам брати заплату за лікування, а тим менше, коли недужі помимо лікування вмирали. Отож появилися були декрети духовної влади, що зогиджували практику медицини, а особливо кроваві операції хорих. Тільки голярі (фризієри або барбери) вправлялися відтах в спусканню крови та виконували ножами малі операції. В Німеччині голярі часто бували також власниками купалень або бань; вони спускали людям кров в слабости, наріязували або наколювали шкіру, ставляли „баньки", витягали зуби і т. п. Цісар Фридрих II. видав був декрет, який забороняв практикувати лікарську штуку без відповідного іспиту. Треба було кандидатови на лікаря вчитися медицини з книжок Гіпократа, Ґаленуса і інших та вчитися науки льогіки три роки і студіювати медицину і лікарську операцію пять літ, а до того ще відбути однорічну практику при якімсь досвідченім лікарі. Тим чином Фридрих II. значно підніс повагу лікарів і зменшив число ріжних недоуків і шарлатанів.

До поступу медицини значно причинилися великі середньовічні університети. Найбільший розвій тих університетів припадає на час між XII. і XV. століттями. Медицину признано тоді як галузь високої науки. В XII. столітті уже зачали університети надлювати студентів медицини академічними титулами і почестями. По зложенню іспитів студент одержував перстень, лавровий вінець і степень „доктора фільософії і медицини".

Та помимо того всього наука медицини в середущих віках, з малими вимками, була невпорядкована, некритична і тому не строго наукова. Медики займалися в більшій части тільки першим розпізнанням, а відтак лікуванням недуг. Зате зовсім не дбали про способи охорони від недуг. Тому якраз аж до XIX. століття не винайдено ніякого спеціяльного ліку на ніяку важнішу хоробу за винятком хіба хініни та живого срібла. Лікарі більше дбали про лікування хорих одиниць ніж про те, щоб цілій суспільности дати санітарний устрій, санітарну організацію, чистоту та певність охорони від всілякої зарази. Отож і не диво, що попри медичні університети лютувала невгамовано проказа, чума, тиф, сифіліс і т. інше.

Аж XIX. і XX. століття принесли відродження науки медицини.

(Далі буде).

Синок: Мамо, в газеті є оголошення, що театр потребує статистів. Що то значить статисти?

Мати: Це такі, що мають лише стояти і нічого не говорити.

Синок: Мамо, ти могла би зголоситись тата!

Аркадій Аверченко.

КОЛИ ЦВІТУТЬ БОЗИ...

В уличці був домик з садочком. Власником був мій знакомий Іван Чоботаренкко.

Мій приятель, маляр з Петербурга, і я були цілий травень і червень у Чоботаренка в гостях. Погода була дуже гарна, цвіли бози, акації розпукалися, у саді лящав соловейко. Ми чулися такі щасливі! В день імянин господаря, коли вечером місяць приманливо освітив сад і корчі бозу, я кинув гостей, пішов у мою кімнату, кинувся на канапу, лежав там довго та вдихав приємний запах бозу.

Нараз за вікном моеї кімнати почувся голос мого приятеля — маляря:

— Ось тут є лавка, туди ніхто не заходить. Тут так тихесенько та спокійно під тим корчем бозу. Сядьмо собі, Маріє Миколаївно!

Звучний жіночий голос відповів:

— Я не називаюся Марія, лише Ольга Миколаївна. Чи ви вже забули це?

— Де там, я знаю дуже добре, та гадаю, що з іменням Марія вам краще до лиця.

— О, ви недобрий! Я вас розумію!

— Чому ваші ручки такі холодні, Ольго Миколаївно?

— Відкіля знаєте це?

Таж я маю одну рученьку в моїй руці!

— Чому ви це робите? Це не потрібно. Це зайве.

— Ні, це не зайве! Ваші ручки такі гарні, такі біленькі. Маріє, перепрашаю, Ольго Миколаївно!

— Що ви гарного бачите в них? Ви певно всім жінкам говорите такесаме.

— Колиб усі жінки були такі, як ви, то я говорив би їм таксамо!

— Абож то я не такасама жінка, як інші?

— Деж там!! Ви зовсім інакші, ви якісь такі надзвичайні. Не знаю, як маю це сказати...

— Не тисніть так мене в руку!

— Це нічого не шкодить, я поцілую вашу руку й усе минеться. Знаєте, чому я держу вас за ліву руку, а не за праву?

— Чому?

— Бо ліва ближче серця.

Потім настала тишина, а незабаром знову почувся Ольжин голос:

— Це дивне, що ви не перші сказали мені це...

— Отже бачите. Які гарні ваші плечі!

— Лишіть це, що там гарного є в моїх плечах?

— Ви маєте в собі щось расового, чудового... Мене тягне до вас якась сила. Я щойно нині зазнакомився з вами підчас обіду і мені здається, що я знаю вас уже цілі літа!

— Які ви дивні!

— Мене мають за дивного, я не такий, як інші люди.

— Якіж ви?

— Ви не потребуєте боятися мене! Чому ваша рука холодна?

— Зате серце горяче!

Знову настала довша мовчанка.

— Вікторе Михайловичу!

— Що?

— Над чим так думаєте?

— Що? Ах... про те не оплатиться говорити!

— Ви певно думаєте над вашими численними залицяннями.

— Алеж, Маріє Миколаївно!

— Я називаюся Ольга, а не Марія, З ким ви мене переплутуєте?

— Я лише тому сказав так, щоби побачити, чи ви не заздрісні!

— Ви вмієте все викрутитися! Отже кого ви мали на думці?

— Та навіщо, Маріє, перепрошу, Ольго Миколаївно, говорити про те. Я можу вам лише сказати, що я замкнув вас у мому серці, як щось любого, дорогого, солодкого.

— Ви якісь такі дивні! Отже кого ви мали на думці?

— А коли я вам скажу, то ви не будете гніватися?

— Ні, чогож би?

— Коли поцілуєте мене, то я вам скажу!

— Чому хочете, щоби я поцулувала вас? Це не вільно. Я замужна жінка.

— Ну, то щож це шкодить, що ви замужна жінка?

— Боже, якийжеж з вас чудак!

— То життя зробило з мене такого чудака, люба Ольго!

— Не важтеся так до мене говорити!

— Добре, Ольго, я вже більше не буду!

— Отже кого ви мали на думці?

— Вас!

— Для мене цікаво, що ви думали про мене.

— Я думав над тим, скільки щастя ви можете дати тому чоловікові, котрого любите!

— Я? Чому? Ви всім жінкам говорите тесаме!

— Я? Ні. Де там! Лише вам кажу це.

— Чому ви такі сумні, Вікторе Михайловичу?

— Я зазнав богато нещастя в коханні, Оленька.

— Чи може із співчуття погладити вашу голову? Пустіть мене! Ви не повинні цілувати мене. Я стану кликати ратунку!

Я лежав на канапі та ждав, чи не почую, як кликатиме ратунку. Цього я не почув, зате почув голосний поцілунок.

— Чуєте, коли таке робитимете, я піду собі!

— Ні, не йдіть!

— Я знаю вас, ви вмієте задурманювати жінкам голови. Дайте мені слово, що це вже не повториться.

— Що таке?

— Поцілунки.

— Я дам вам слово, одначе лише під тією умовиною, що завтра відвідаєте мене. Я покажу вам мої образи. Виж любите мистецтво?

— Я обожаю мистецтво!

— Бачите, і ви жиєте тут на провінції з такою чудовою душею. Отже прийдете?

— Прийду, одначе лише під умовиною, що ви на ніщо не позволите собі!

— Алеж самособою!

— Ходімо, ми вже тут так довго! Слухайте, Вікторе Михайловичу. Ви, видно, не маєте пошанівку для мене. Ми щойно зазнакомилися, а ви вже цілували мене.

— Ах, Ольго, чи можна говорити про пошанівок, коли тут любов; чи можна говорити про нежит, коли тут черевний тиф.

— Знаю я вас, ви вмієте гарно говорити...

* * *

Пів години пізніше маляр, підспівуючи якусь пісоньку, прийшов у мою кімнату. Я сказав до нього підсміхаючись:

— Знаєш, я чув усе, що ти говорив з Ольгою Миколаївною.

Він засміявся голосно:

— Це ганьба підслухувати!

— Знаєш, я записав усе, що ти їй говорив.

Маляр перечитав записки та сказав:

— Не зле! Ольга Миколаївна пізнає не мій пошанівок, лише моє перехідне кохання.

— О, ви мущини вмієте гарно говорити! — запримітив я, наслідуючи Ольжин голос.

У кімнату вливався солодкий запах бозу, а цей запах виправдував усе.

ЕПІЗОД З МОЛОДОСТИ СТАЛІНА.

В Берліні видано недавно грубезну книжку. Є це життепис нинішнього червоного диктатора Сталіна, написана у повістевій формі Есад-Беєм, німецьким фільольогом і земляком Сталіна. В тій книжці читаємо дуже цікавий епізод з молодости Сталіна.

Батько Сталіна був убогим шевцем і дуже любив свойого сина, якого всі вдома кликали іменем Сосо. Одинокою мрією старого шевця було, щоби його Сосо вступив до духовної семинарії і щоби він колись пізніше міг побачити свойого сина в попівських ризах. І от у 1907 році вдалося старому шевцеви вмістити свойого сина до духовної семинарії в Тифлісі.

А Сталін, який уже тоді дуже симпатизував з Марксом, вступивши до семинарії, зараз зорґанізував там революційний гурток. Кожної ночі члени того гуртка збиралися біля ліжка Сосо, а він їм при світлі лоєвої свічки читав Маркса та пояснював теорію, як умів.

Про ті нічні сходини довідалася внедовзі поліція. Зроблено трус у шафі і в ліжку Сосо. Висліди ревізії були незвичайні: знайдено не лише твори Маркса, але також протирелігійні брошурки та соціялістично - революційні летючки, в яких накликалося до виступу проти державної влади.

Очевидно, Сосо прогнали з духовної семинарії. Але не мало здивувався директор того научного заведення, коли чергового дня по прогнанні з семинарії Сталіна дістав від нього листа, в якому зрадив усіх своїх товаришів, що брали участь у нічних дискусіях. Їх теж прогнали з духовної семинарії, сказавши, кому мають „завдячувати" своє нещастя. Не хотіли в такий ганебний вчинок Джуґашвілі (дійсне призвище Сталіна) так довго вірити, поки їм не показали його листа.

Історія стала голосною і між грузинськими соціялістами-революціонерами викликала неймовірно велике обурення. Грузин, партійний товариш — донощиком! То було жахливе!

Сосо станув перед партійним судом.

Предсідник суду запитав його, чи правдою є, що Сосо написав донос на своїх товаришів. На те молодий Джуґашвілі-Сталін зовсім спокійно відповів: „Так, я написав!"

Предсідник був так збентежений відповіддю Сталіна, що в першій хвилині міг лише запитати:

— І ви, товаришу, так преспокійно признаєтеся до того?

— Не маю причини бути неспокійним — відповів Сталін.

По короткій перерві Сталін почав говорити. Говорив довго, поки не переконав суддів.

— Товариші, — говорив — партія має дуже мало людей. Прогнані з семинарії учні мали бути священиками. Я вратував їх для революції. Після прогнання їх з семинарії поворотний шлях до буржуазії є для них замкнений. Силою факту мусять бути тепер нашими товаришами. Мій донос дав партії більше як 12 приготованих до революційної праці робітників. І то таких, яких ми потребуємо...

Партійний суд увільнив Сталіна.

СТАРА ІСТОРІЯ.

У добрих, давніх часах один князь і його країна попали у великі довги. До тих довгів причинилися теж князеві радники. Так то державний віз застряг у болоті. Треба було щось порадити. Князь скликав усю раду та радив з нею довго, як зарадити лиху. Один радив сяк, другий так, та все покавалося нінащо, тимбільше, що воно вже нераз було. Вкінці один радник зібрав усю відвагу та сказав:

— Біда, в якій ми отсе з найшлися, прийшла лише з того, що ми все більше видавали, ніж мали приходів. Коли має бути ліпше, то мусимо вирівнати видатки, себто мусимо щадити.

Досі всі присутні годилися з бесідником і притакували йому. Колиж він став говорити далі: „Колиж ощаджування має принести користь, то ми мусимо почати згори, себто від нас самих" — зараз счинилася буря, що аж шиби у вікнах дзеленькотіли. Князь доказав як найточніше, що в нього нема й мови про ощадности, що йому радше належалися би ще додатки, але радникам може можна буде дещо зменшити платні. Та і радники присягалися на чім світ стоїть, що в них не дасться перевести обмежень, що не можуть вижити із своєї платні. Де щадити — щодо цього повстало повне непорозуміння згори вниз. Аж вкінці зупинилися на замітачеві княжих сходів, що вже трицять літ замітав ті сходи, а за цю роботу діставав шість центів денно. Вийшло так, що тут треба щадити. Згодилися, що платню замітачеві треба зменшити до трох центів денно. Прикликали замітача, щоби йому дати знати про те. Замітач вислухав спокійно довгу базиканину, що йому її відчитали, потім глянув по черзі по всіх панах радниках, узяв мітлу на рамя наче рушницю та сказав:

— Ясновельможний князю і високоповажані панове радники! Вже трицять літ замітаю цей замок і також із салі засідань вимів я вже неодно сміття. Ґадаю, що я богато навчився на моїй службі. А саме цей досвід вбив я собі добре в тямку тай не затаю його перед високою радою. А саме, коли я лише хотів замітати замок, то я зачинав від найвищого ступіня сходів, потім нижче й нижче, а кінчив при найнижчім, а так була вже чистота у замку. Колиж я був би зачинав від найнижчої сходи, то сміття булоб більшало чим вище вгору і я не був би запровадив порядку в замку навіть і за трицять літ. Коли високоповажані панове також хочуть забратися до замітання і воно не булоб зайве, то я, як знавець у цому званні, раджу зачинати згори, а не здолу. — Сказав, відвернувся і вийшов зі салі. Радники збентежилися та рішили, щоб усе лишилося по старому.

ТАРЗАНІВ СИН.

(21).



У глибині джунґлів, заховане на березі ріки, якої білі люди ще не розслідили, лежало мале сільце, сильно обгороджене частоколом. Двацять хатин, пошитих листям пальми, захищали населення. Кілька арабських шатер з козячої шкіри давало захист Арабам, що жили тут, збираючи всячину та перевозячи її на верблюдах два рази в рік на ярмарок до Тимбукту. Перед одним з тих шатер бавилася мала темноволоса, чорноока гарна дівчина, яких 10 літ віку.

Зі своєю темною краскою тіла, що подобала на брунатну шкаралущу оріха, зі своїм гнучким ходом вона виглядала на звичайну дочку пустині. Її маленькі пальці пильно робили спідничку з трави для ляльки, зробленої грубо з кости слонової й дерева. Лялька була негарна й забрукана, але Мерієм була певна, що Ґіка, як вона називала ляльку, є найкращою істотою під сонцем. Ляльці вона довіряла й зраджувала всі свої тайни. І ляльку вона любила, бо лялька одна над нею не знущалася.

Мабуну, беззуба, брудна, злюща цокотуха, що стерегла дівчини, все завдавала дитині якісь муки. Ще більше як Мабуну вона боялася старого шейка, котрого вона називала своїм батьком, а котрий її все сварив без причини, а кожду свою сварку кінчив побоями. Але вся ця жорстокість не могла переломити природної ніжної вдачі дівчини.

—o—

Вона чулася щаслива лишень тоді, коли, полищена сама собі, могла бавитися з Ґікою, вкриваючи її волосся квітами або її тіло спідничкою з трави. Як шейк був недалеко, дівчина боялася й дихнути голосно. Вона боялася темних джунґлів, котрі оточували село з усіх сторін, а в котрих малпи вічно цокотіли днем, а звірі ревіли всю ніч. Але нераз їй бажалося втекти в ліс у страшні джунґлі, бо й це виглядало їй менше страшним, як жити тут, з тим страшним чоловіком, якого вона звала батьком.

—o—